

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У НОРМАТИВНО -
ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ, ЯКІ РЕГЛАМЕНТУЮТЬ
ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЖІНКАМИ**

*Юр'єва Н. В., кандидат психологічних наук
Національна академія Національної гвардії України*

Необхідність швидких змін, які проходять у всіх сферах соціального життя, вимушують мирове наукове суспільство по-іншому підходити до оцінки гармонії взаємодії статей. Не потребує доказів те що жіноча частина населення стала важливим структурних компонентом трудових та мобілізаційних ресурсів, які впливають на економіку, національний дохід та обороноздатність провідних країн світу.

Проблемні питання гендерної рівності, як свідчить сучасний досвід багатьох країн світу, приводить до необхідності регулювання нормативно-правової бази в економічному, політичному, соціальному, військовому секторах державної політики, Україна у даному питанні не є виключенням.

Гендерні вимоги Конституції України закріплені у нормативно-правовій системі держави, зокрема Законі «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року, Указах Президента України (наприклад, Указі Президента України «Про підвищення статусу жінок у суспільстві» від 25 квітня 2001 року № 283). Гендерне законодавство окрім Конституції України також складається з таких законодавчих актів, як

Кодекс законів про працю України, Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України та Кримінальний кодекс України, закони України про освіту, пенсійне забезпечення, державну допомогу сім'ям з дітьми, охорону праці, Основи законодавства України про охорону здоров'я та інші.

Стан розвитку гендерних процесів в Україні показує, що у цілому вже напрацьовані дієві форми розвитку та поширення гендерних процесів у суспільстві, його економічному, соціально-політичному та культурному середовищі. Але українське суспільство реально потребує подальших гендерних перетворень усіх структур політичної системи, включаючи такі провідні інститути держави, як силові відомства.

Слід визнати наявність великої кількості проблемних питань, одним з яких є удосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує проходження військової служби жінками. Військовослужбовець-жінка, у першу чергу, є людиною і громадянином України, тому насамперед вона має всі конституційні права, свободи та обов'язки.

Виконання жінкою-військовослужбовцем специфічних службових обов'язків, пов'язаних з необхідністю неухильного виконання наказів у будь-яких умовах, в тому числі й з ризиком для здоров'я та життя, обумовлює наявність спеціального правового статусу – а саме загальних, особливих та особистісних прав і обов'язків військовослужбовців.

Міжнародні експерти Інституту гендерних програм та Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння відмітили низку нормативних перепон у жінок, які обрали кар'єру у секторі безпеки, з яких:

- упереджене ставлення до професійного зростання та розвитку;
- наявне розмежування статусних позицій військовослужбовців-жінок та військовослужбовців-чоловіків;
- обмеження можливості (права) займати певні посади;
- відсутність об'єктів інфраструктури, особливих норм речового та медичного забезпечення для жінок і таке інше.

Дійсно, згідно Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. №2233- XII, граничний вік служби жінки – 50 років (на 10 років менше, ніж у чоловіків), жінки не можуть бути зараховані до оперативного резерву першої черги, навіть як що здобули військово-облікову спеціальність (всі чоловіки, на момент звільнення в запас, автоматично зараховуються до оперативного резерву першої черги).

Так, військові посади, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками рядового, сержантського і старшинського складу передбачені у Тимчасовому переліку штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу із урахуванням тих, на які дозволяється призначати військовослужбовців-жінок, та відповідних їм військових звань і тарифних розрядів посад, затвердженому наказом Міністра оборони України від 02.12.08 № 600. До вказаного Переліку у 2010 р., були внесені зміни, які дещо розширили перелік посад, на які можуть призначатися жінки.

Відповідно до наказу Міністра оборони України № 46 «Про введення в дію Переліку посад офіцерського складу, на які можуть призначатися жінки, прийняті на військову службу за контрактом у добровільному порядку». У зв'язку із внесенням змін до зазначеного наказу (на підставі наказу Міністра оборони України № 259 «Про внесення доповнень до наказу Міністра оборони України № 46») для жінок стали доступними посади льотчика та штурмана.

Наказом Міністра оборони від 27.05.2014р. № 337 «Про затвердження тимчасових переліків військово-облікових і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу для військовослужбовців-жінок і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців» визначено перелік посад, на які не можуть бути призначені військовослужбовці-жінки.

Упереджене ставлення до жінок з боку чоловіків-військовослужбовців, командування, суспільства, насправді, пояснюється наявністю законодавчих норм, які передбачають окреме, більш поблагливе ставлення до жінок-військовослужбовців, порівняно з чоловіками.

Такі самі дискримінаційні норми (Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», ст.10 – 1) регулюють право на відпустку і відпочинок (жінки мають право на відпустку по догляду за дитиною, в той час, як для чоловіків такого права не передбачено, відповідно створюються умови, за яких жінка лише жінка буде відмовлятися від кар'єри заради виховання дитини).

Об'єкти інфраструктури військових частин, особливі норми речового та медичного забезпечення для жінок та низька інших питань дійсно потребують удосконалення. Військові частини не обладнані належним чином аби забезпечувати можливість служби жінок в армії (відсутні жіночі туалети, душові, окремі казарми), не передбачено процедури медичного огляду жінок та відсутні лікарі, які б орієнтувались в медичному здоров'ї жінки, не закупляється жіноча форма та інші предмети особистого речового забезпечення. В інструкціях та наказах Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України відсутні будь-які положення, які б передбачали інфраструктурні та інші умови для служби жінок в силових структурах.

Проходження служби в різних силових структурах регулюється спільними законодавчими актами, які описують загальні принципи та підходи. Тому, не зважаючи на те, що при описі вищевказаних проблем посилення в основному даються на закони, які регулюють службу в Збройних Силах, ситуація є абсолютно аналогічною для жінок, які несуть службу в підрозділах Національної гвардії та Державної прикордонної служби. Підзаконні нормативно-правові акти кожного окремого відомства вже більш детально описують порядок імплементації тих чи інших законодавчих норм.

Отже, основною проблемою проходження служби військовослужбовцями-жінками є проблема правового врегулювання

службових відносин за участі жінок, оскільки їх служба регулюється не тільки військовим законодавством, а й іншими галузями права.

Для вирішення даної проблеми необхідно удосконалити шляхом систематизування, конкретизування чи доповнювання існуючих норм правових документів, які регламентують проходження військової служби жінками, Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», де у зведеному вигляді були б представлені їхні права, свободи та обов'язки.

Можливо, це надасть змогу жінкам, що проходять військову службу в повній мірі реалізувати себе в професійній діяльності, враховуючи біологічні особливості.

Отже, процес розвитку гендерного законодавства триває, Урядом та органами виконавчої влади здійснюються усі можливі заходи щодо забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві. Приклад того, затвердження Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, метою виконання цієї програми є удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності. Концепція враховує міжнародні інструменти ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, рекомендації міжнародних моніторингових інституцій в галузі прав людини, а також положення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони.